

De laatste 'Soorten van de maand'

Tekst: *Kars Veling*
 coördinator 'Soort van de maand';
Joop Kuchlein & Henk Hunneman
 Stichting Tinea

Om de natuur in Nederland goed te kunnen beschermen zijn veel gegevens nodig over het voorkomen van planten en dieren. Duizenden vrijwilligers zijn al actief met het verzamelen van deze gegevens. Daarnaast zijn veel mensen graag in de natuur om naar planten en dieren te kijken. Helaas komen nog niet alle gegevens verder dan de hoofden of de opschrijfboekjes van deze waarnemers. Om alle natuurliefhebbers te stimuleren hun waarnemingen van planten en dieren door te geven is het project 'Soort van de maand' ontwikkeld. Dit project, waar iedereen aan mee kan doen, is een gezamenlijk project van de VOFF, de Natuurkalender, WILDzoekers en Grasduinen.

Vanaf januari heeft iedere maand een planten- of diersoort centraal gestaan. Maart was bijvoorbeeld de maand van de citroenvlinder en in juni was de weidebeekjuffer aan de beurt. In november en december zijn het weer twee vlindersoorten, maar heel wat minder bekende dan die citroenvlinder. Op de website kun je door in te zoomen op een kaart de precieze locatie van waarneming aanklikken en datum en aantal aangeven, zodat alle relevante gegevens in de database worden opgeslagen.

Op de website www.telmeel.nl kunnen alle soorten van de maand worden ingevoerd.

November: plataanvouwmijnmot (*Phyllonorycter platani*)

Van de acht diersoorten, die dit jaar als soort van de maand zijn uitgekozen (naast een aantal planten), is de plataanvouwmijnmot de enige, waarvan moet worden uitgekeken naar de onvolwassen stadia, eigenlijk naar de vraatbeelden van de rupsen. De rupsen van veel soorten Kleine Vlinders zijn te klein om een heel blad te kunnen behappen. Die leven daarom binnenin het blad (dit noemen we mineren) en de sporen van hun vraat – de vraatbeelden dus – zijn in het algemeen goed zichtbaar. Door het specifieke karakter van die vraatbeelden kan in verreweg de meeste gevallen tot op de soort worden gedetermineerd. De plataanvouwmijnmot is wel heel erg gemakkelijk te determineren: de soort leeft als rups alleen op plataan en op de plataan komt maar één soort vouwmijn voor. Platanen weet ieder wel in zijn of haar omgeving te staan. Omdat de rups in het blad mineert en omdat de plataanbladeren in de loop van november op de grond terecht zijn gekomen kunnen de mijnen eenvoudig en zelfs zonder bukken worden gevonden. Dat lukt natuurlijk ook bij bladeren aan de boom, wanneer de laagste takken niet te hoog zijn.

De plataanvouwmijnmot komt in geheel Nederland in grote aantallen voor, maar ontbreekt op de Waddeneilanden. Toch is deze soort in Nederland een nieuwkomer, die in minder dan een halve eeuw ons land vanuit het zuidoosten naar het noordwesten heeft gekoloniseerd. Deze kolonisatie vertoont grote overeenkomst met die van de soort van de maand augustus, de wespspin. Het is bekend, dat kolonisten in de beginjaren in grote aantallen kunnen voorkomen, waarna de aantallen teruglopen. Er zijn aanwijzingen, dat dit laatste ook bij de

Kars Veling

De aanwezigheid van de plataanvouwmijnmot kan worden vastgesteld aan de hand van de mijnen die de rupsen maken.

Het doorgeven van een waarneming van de plataanvouwmijnmot. via www.telme.nl.

plataanvouwmijnmot het geval is. Het zal duidelijk zijn, dat de stichting Tinea mede daarom erg benieuwd is naar de resultaten van de tellingen in deze maand.

December: kleine wintervlinder (*Operophtera brumata*)

Wanneer men in de late herfst of het begin van de winter in het licht van autolampen nachtvinders ziet dwarrelen, gaat het, vooral in de buurt van bossen en struwelen, vrijwel zeker om de mannetjes van deze spanner. Ze hebben een vale licht- tot donkerbruine kleur met op de voorvleugel een vaak onduidelijke, iets donkerdere middenband. De bruine achtervleugel is lichter en meer effen gekleurd. De mannetjes zijn opvallend variabel in grootte, zelfs als het om vlinders in hetzelfde gebied gaat. Het vrouwtje heeft alleen kleine vleugelstompjes en kan dus niet vliegen (Veldgids nachtvinders, Waring & Townsend, 2006, Tirion natuur).

De kleine wintervlinder vliegt vanaf ongeveer begin oktober in één generatie. Het begin en het eind van de vliegtijd hangen af van de weersomstandigheden; tijdens zachte winters vliegen de vlinders soms tot half januari. De vlinders komen op licht af en zijn vaak op verlichte vensters aan te treffen. Zowel de mannetjes als de vrouwtjes kunnen in het donker rustend of omhoog kruipend op boomstammen worden waargenomen. Tijdens de paring worden de vrouwtjes soms door de mannetjes meedragen in de vlucht. De rupsen laten zich aan een zijden draad op de grond zakken, waarna ze zich in een stevige cocon verpoppen. De soort overwintert als ei op een twijg of in een bastspleet dicht bij een bladknop. De kleine wintervlinder heeft eik en vele andere loofbomen als waardplant en is in heel Nederland aan te treffen als er maar bomen en/of struiken in de omgeving aanwezig zijn. Soms kun je ze met vele tientallen tot honderden bij elkaar zien.

Iedereen wordt gevraagd waarnemingen van de soorten van de maand door te geven als men er een heeft gezien. Dat kan digitaal via de website [telme.nl](http://www.telme.nl) en dan doorklikken naar 'soort van de maand'. Op deze site kunnen alle gegevens worden ingevoerd en kan de precieze plaats worden aangegeven op een kaart.

Kars Velling

Boven het mannetje kleine wintervlinder, onder het vleugelloze vrouwtje.

Kars Velling

Een door de plataanvouwmijnmot gemineerd blad. Ziet u er eentje? Geef het door via www.telme.nl.